

Dlužno předpokládati, že tato klausule § 2 se vztahuje i na osoby, kterým se dostalo říšského občanství na základě čl. 2, odst. 1 výnosu.

Z tohoto stručného vylíčení vidíme, jak otázka státního občanství se stala u nás složitou — složitější než v jakémkoliv moderním státu mimo kolonie. Tím větší péči je třeba věnovati této otázce jak po stránce teoretické tak praktické.

Ladislav Svatuška:

ŘÍŠSKONĚMECKÉ ÚSTAVNÍ A SPRÁVNÍ PRÁVO.

Ú s t a v a.

V zásadě platí výmarská ústava z 11. VIII. 1919 (RGBl. 1383), ovšem s četnými změnami. Zákon z 24. III. 1933 (RGBl. 141) k odvrácení nouze národa a říše přenesl zákonodárnou moc na vládu, jejíž nařízení mohla se odchylovati i od ústavy, leč že by se jednalo o říšský sněm, radu a presidenta. Zákon z 30. I. 1934 (RGBl. 75) zmocnil vládu výslovně k vydávání jakýchkoliv ústavních předpisů.

J e d n o t a n ě m e c k é h o n á r o d a.

Národně-socialistický stát není žádnou samostatnou politickou mocí, nýbrž odvozuje své existenční oprávnění z národa. Proto uspořádání národa v pevnou jednotu bylo prvním z obtížných úkolů nového režimu, jenž ji musil zabezpečiti jak biologicky, tak i duchovně. S prvního hlediska se o to postaralo rasové zákonodárství. Jeho úkolem bylo nejdříve vyloučiti z veřejného života Německa příslušníky cizích ras. K tomu položil základy zákon o obnově úřednictva, jehož zásady byly přeneseny na další nositele veřejných úkolů (na advokáty, lékaře, redaktory). Přijetím rasové zásady v zákoně o dědičných dvorech z 29. IX. 1933 (RGBl. 685) přešlo se z oboru státních zájmů k zájmům národního společenství. Všeobecně provedl rasové zásady z á k o n o o c h r a n ě n ě m e c k é k r v e z 15. IX. 1935 (RGBl. 1146), jenž má zajistiti další trvání německého národa.

V něm zakazuje se manželství (§ 1) a mimomanželský styk (§ 2) židů se státními příslušníky německé nebo spřízněné krve, zaměstnávání ženských stát. přísl. německé nebo spřízněné krve pod 45 let v židovských domácnostech (§ 3), vztyčování a vyvěšování říšské a národ. vlajky a barev židy (§ 4).

Podrobnější úpravu přináší I. prov. nař. ze 14. XI. 1935 (RGBl. 1334), jež odkazuje na definici žida v § 5 prov. nař. z 14. XI. 1933 (RGBl. 1333) k zák. o říš. občanství a k definici židov. míšence (Mischling) v § 2, odst. 2 téhož nař. (viz níže). V § 2 zakazuje se i manželství mezi židy a míšenci, v § 3 váže se sňatek mezi arijci a míšenci na úřední povolení. § 4 zakazuje sňatek mezi míšenci. Není dovoleno manželství, z něhož by mohlo vzejíti potomstvo ohrožující čistotu německé krve (§ 6). Proto se ukládá v § 7 všem snoubencům předložení vysvědčení o způsobilosti k sňatku. Podle § 12 je domácnost židovskou, když jeden muž-žid je přednostou nebo příslušníkem domácnosti.

Dalekosáhlé vyloučení židů z veřejného života přináší z á k o n z 15. IX. 1935 (RGBl. 1146) o ř í š. o b ě a n s t v í. Podle § 2 může být říš. občanem jen stát. přísl. německé nebo spřízněné krve. Podle § 4 prov. nař. ze 14. XI. 1935 (RGBl. 1333) nemůže jím být žid, jemuž takto nepřísluší hlasovací právo v politických záležitostech a nemůže zastávat veřejný úřad. Židem je podle § 3, kdo pochází nejméně ze tří rasově plnožidovských prarodičů. Za plnožidovského se pokládá prarodič bez dalšího, jestliže byl členem žid. nábož. společnosti. Židovským míšencem podle § 2, odst. 2 je ten, kdo pochází z jednoho (míšenec I. stupně) nebo ze dvou (míš. II. st.) plnožidovských prarodičů. Kromě toho platí podle § 5, odst. 2 za žida i míšenec, jestliže pochází třeba jen ze dvou židovských prarodičů, ale a) náležití nebo bude náležití žid. nábož. společnosti, b) jest nebo se stane manželem žida, c) pochází z manželství uzavřeného se židem po účinnosti zák. o ochraně německé krve a cti, d) jenž se po 31. VIII. 1936 narodí z mimomanželského styku s židem.

Podle § 6 zůstávají v platnosti přísnější ustanovení, obsažená v říš. zák. nebo v nař. NSDAP. Napříště smějí být přísnější nařízení vydávána jen se souhlasem říš. min. vnitra a vůdcova náměstka. Podle § 7 možno udělití osvobození od předpisů prov. nař.

Zásady o rasové čistotě byly nejprve ze speciálních oborů uplatněny v úřednickém právu. Z á k. ze 7. IV. 1933 (RGBl. 175) o o b n o v ě ú ř e d n í c t v a vyloučil v § 3 nearijské zaměstnance. K němu byla vydána četná prov. nař. z 11. IV. 1933 (RGBl. 195), ze 4. V. 1933 (RGBl. 233) a ze 6. V. 1933 (RGBl. 245), jimiž byl rozšířen jednak pojem žida, jednak pojem úředníka a vydány m. j. předpisy o zaopatř. platech propuštěných úředníků. Úlevy pro úředníky-býv. frontové bojovníky nebo otce, resp. syny padlých ve svět. válce zrušil zákon o říš. obč. zásadou, že židé nemohou být nositeli veř. úřadu. Zák. o něm. úřednících z 26. I. 1937 (RGBl. 39) stanovil v § 25 znovu, že úředníkem může být jen, kdo je německé nebo spřízněné krve. Tím byli vyloučeni míšenci. Dále byli vyloučeni ti, kdož jsou ženati s židovkou nebo míšenkou I. st. Výjimky jsou přípustny.

Branná moc a pracovní služba.

Žid nemůže vůbec konati vojenskou službu, míšenec nemůže být vojenským představeným (§ 15) bran. zák. ve znění zák. z 26. VI. 1936 (RGBl. 518) a nař. ze 7. III. 1939 (RGBl. 425). Výnosem Vůdce z 16. XI. 1938 (RGBl. 1611) bylo židům odňato právo nositi vojenskou uniformu. Stejná ustanovení platí analogicky i pro účast v pracovní službě (zák. z 19. III. 1937 RGBl. 325 a nař. ze 7. III. 1939 RGBl. 425).

P é č e z d r a v o t n í.

Židům-lékařům zanikla oprávnění k výkonu povolání IV. nař. z 25. VII. 1938 RGBl. 969 k zák. o říš. obč. Výjimky byly povoleny pouze k léčení židů.

Židům-zubním lékařům, zvěrolékařům a lékárníkům byly odňaty úřed. aprobační a diplomové a zakázán výkon léčení s výjimkami pro zubní lékaře VIII. nař. ze 17. I. 1939 RGBl. 47.

Dále jsou židé vyloučeni z funkcí ošetřovatelů nemocných (zák. z 28. IX. 1938 RGBl. 1309) a porodních asistentek (zák. z 21. XII. 1938 RGBl. 1893).

P é č e s o c i á l n í .

Nař. z 15. XI. 1938 RGBl. 1649 odkázalo židy na prostředky veř. sociál. péče pro židy. Židům neposkytují se podle II. nař. z 31. XII. 1938 RGBl. 2017 t. zv. činžovní výpomoci.

P é č e p r á v n í .

Advokátům židům zakázán výkon povolání posléze V. nař. z 27. IX. 1938 RGBl. 1403 k zák. o říš. obč.

Notářství je židům vyloučeno ust. notář. řádu z 13. II. 1937 RGBl. 191, podle něhož se k nástupu notářství vyžaduje způsobilost k soudcovskému úřadu, které židé podle zásad dříve uvedených nemohou nabýti.

Z úřadu patentního zástupce byli židé vyloučeni VI. nař. z 31. X. 1938 RGBl. 1545 k zák. o říš. obč.

Udílení porad židům a jejich zastupování bylo speciálně upraveno v V. nař. z 27. IX. 1938 RGBl. 1403 k zák. o říš. obč.

Židé jsou dále vyloučeni z udílení porad ve věcech devisových (nař. z 29. VI. 1936 RGBl. 524) a ve věcech daňových (nař. z 11. I. 1936 RGBl. 11).

V ě c i h o s p o d á ř s k é .

Židé byli několika nařízeními o jich vyloučení z hospodářského života (nař. z 12. XI. 1938 RGBl. 1580, z 23. XI. 1938 RGBl. 1642 a z 3. XII. 1938 RGBl. 1709) postupně vylučováni z provozování detailních a zasilatelských obchodů a objednávkových kanceláří, řemesel, dále vůbec ze všech živnostenských podniků lesních a zemědělských hospodářství, z účasti na trzích, výstavách a členství v družstvech, z funkcí vedoucích podniku.

Nař. ze 3. XII. 1938 (RGBl. 1709) bylo židům zakázáno nabývání nemovitostí a práv k nim.

Nař. z 26. IV. 1938 (RGBl. 414) bylo uloženo přihlašování židovského jmění a po předepsání smírčí dávky jedné miliardy RM. (Nař. z 12. XI. 1938 RGBl. 1579 upraveno dokonce likvidování jmění (nař. z 3. XII. 1938 RGBl. 1709).

Židé jsou jenom výjimečně připuštěni k povolání redaktorskému (zák. ze 4. X. 1933 RGBl. 713).

P o l i c e j n í v ě c i .

Policejním nař. z 28. XI. 1938 RGBl. 1676 byly zmocněny úřady k uložení místních a časových omezení pobytu židů.

Zvláštní úpravy dostalo se i cestovním pasům židů (nař. z 5. X. 1938 RGBl. 1342), jež musí býti opatřeny zvláštním označením židovského původu majitele pasu.

Vyhláškou z 25. VII. 1938 RGBl. 922 byla židům uložena povinnost opatřiti si průkazy identity (Kennkarten).

Zbraně nositi a držeti bylo židům zakázáno nař. z 11. XI. 1938 RGBl. 1573.

Židovské kultové společnosti pozbyly zák. z 28. III. 1938 RGBl. 338 povahy veřejnoprávních korporací a byly podrobeny stát. dozoru.

Péče o zdraví národa.

Zákon k ochraně dědičného zdraví německého národa z 18. X. 1935 RGBl. 1246 stanovil řadu překážek manželství, aby se tak případně zabránilo dědičně zatíženému potomstvu. Speciálně tento úkol sleduje zák. ze 14. VII. 1933 RGBl. 529.

Uzavírání manželství podporuje se poskytováním zápůjček novomanželům (oddíl V. zák. z 1. VI. 1933 RGBl. 323, 326, II. zák. z 24. I. 1935 RGBl. 47 a III. zák. z 3. XII. 1937 RGBl. 1158). Zvláštní pozornost věnuje se podle nař. ze 7. VII. 1938 RGBl. 835 podpoře manželství na venkově poskytováním zápůjček a přídavků. Populaci podporují dětské výpomoci pro početné rodiny, zavedené nař. z 15. IX. 1935 RGBl. 1160, jež byly upraveny pozdějšími nař. a jsou nejen jednorázové, nýbrž i opětovné.

Kromě toho podobnou politiku provozuje i stát v personálních otázkách, na př. platovým nadlepením mladých ženatých úředníků v zák. z 10. VIII. 1937 RGBl. 885.

Péče o výchovu.

V ní se projevuje snaha o odstranění soukromých vlivů na vychovatelsství. Viz zák. z 18. IV. 1936 RGBl. 372, jež vytvořil předpoklady pro odstranění soukromých škol. Ve výchově mládeže se zdůrazňuje výchova v duchu národněsocialistickém (zák. z 6. VII. 1938 RGBl. 799) a proto se nová výchovná zařízení tvoří přímo v rámci organizace strany (zák. o Hitlerově mládeži z 1. XII. 1936 RGBl. 993 a výnos Vůdce z 15. I. 1937 o zřízení škol Adolfa Hitlera).

Národní svátky.

Zákon o svátcích z 27. II. 1934 RGBl. 129 uznal za národní svátky: 1. květen, den hrdinů (16. III. nebo předcházející neděli), a slavnost obžinek. Kromě toho ustanovuje nař. z 28. VIII. 1937 RGBl. 917 jako další pravidelné dny, kdy se vztyčuje vlajka: den založení říše, den národního povznesení (30. I.), narozeniny Vůdce (20. IV.) a den památky na padlé členy hnutí (9. XI).

Národní symboly.

Podle zák. z 15. IX. 1935 RGBl. 1145, jsou jimi říšská vlajka (s hákovým křížem), jež je současně národní a obchodní vlajkou, a říšské barvy: černá — bílá — červená.

Pro vojsko byly zavedeny říšská válečná vlajka nař. z 5. X. 1935 RGBl. 1285 a říšská služební vlajka výnosem ze 7. XI. 1935.

Vůdcova standarta upravena byla nař. z 11. IV. 1935 RGBl. 507. Tvoří ji hákový kříž v zlatém dubovém věnci.

O používání říšské vlajky soukromými osobami platí nař. z 28. VIII. 1937 RGBl. 917, jež určuje všeobecně dny, kdy se vlajka vztyčuje. Vlajka má se vztyčiti samotná, soukromým osobám je zakázáno vztyčovatí říšskou válečnou a služební vlajku, staré říšské nebo zemské vlajky a církevní vlajky.

Výsostný odznak byl upraven vůdcovým nař. z 15. XI. 1935 RGBl. 1287. Jest jím výsostný odznak NSDAP, jež blíže popisuje a vypodobňuje výnos Vůdce ze 7. III. 1936 RGBl. 145. Výnos z téhož dne RGBl. 147 upravuje říšskou pečeť, jež jest buď malá nebo velká a obsahuje výsostný odznak.

Tituly, řády a vyznamenání

Byly nově upraveny zák. z 1. VII. 1937 RGBl. 725. Jejich propůjčování je vyhrazeno zásadně Vůdci, jehož výnosy byly založeny dosud tyto řády a vyznamenání: čestný kříž pro válečné účastníky a pozůstalé, německý olympijský čestný odznak a upomínková medaile, služeb. vyznamenání pro přísl. branné moci, záslužný řád německého orla, medaile za záchranu, čestný odznak za věrné služby, služební vyznamenání pro policii, pracov. službu, SS, protiletdeckou ochranu, čestné odznaky pro hasičstvo a důlní stráž, medaile na památku 13. III. 1938 a 1. X. 1938 a čestný kříž pro německé matky.

Profesorské tituly byly upraveny nař. Vůdce z 27. VIII. 1937 RGBl. 913, čestné tituly staveb., zdravot., veter., justič. radů nař. Vůdce z 18. X. 1938 RGBl. 1455 a tituly pro divadelní, filmové a hudební umělce nař. Vůdce z 22. X. 1937 RGBl. 1137.

František Mestitz:

NÁROK NA DOVOLENÚ (ZÁK. ČÍS. 67/1925 SB. Z. A N.) A UKONČENIE PRACOVNÉHO POMERU.

I.

Platená dovolená zaměstnancov je všeobecne upravená zákonom čís. 67/1925 Sb. z. a n. Tento zákon má nadpis »kterým se zavádí placená dovolená pro zaměstnance«, neplatí ale pre všetky kategorie zaměstnancov. Zákon sa nevzťahuje (§ 5):

a) na sezonných zaměstnancov; vzťahuje sa ale na celoročných zaměstnancov sezonného podniku (srv. živn. súd Mor. Ostrava zo dňa 16. februára 1926, Cz II 11/26, okr. súd Broumov zo dňa 16. februára 1926, C 7/26);

b) na zemedelských a lesných robotníkov na denný plat; im sa rovnajú i zemedelskí a lesní robotníci na plat úkolový (Vážný civ. 6386);

c) na domáckych robotníkov vo smysle zákona čís. 29/1920 Sb. z. a n.;

d) na tie zamestnanecké kategorie, pre ktoré je dovolená upravená zvláštnymi zákonmi; sú to súkromní zamestnanci vo smysle zákona čís. 154/1934 Sb. z. a n., baníci (zák. čís. 262/1921 Sb. z. a n.), redaktori (zák. čís. 189/1936 Sb. z. a n.), domovníci (zák. čís. 82/1920 Sb. z. a n.);

e) na zamestnancov štátnych, štátnych podnikov a verejných, ktorých dovolená je upravená predpismi ústredných úradov štátnych, alebo inými služebnými predpismi.

Podľa toho sa zák. čís. 67/1925 Sb. z. a n. vzťahuje tedy predovšetkým na živnostenských robotníkov, ďalej na statkových úradníkov (Vážný civ 15.742), na zemedelských a lesných robotníkov na iný než denný alebo úkolový plat a na všetkých zamestnancov, ktorých pracovný pomer nepodlieha žiadnym zvláštnym predpisom, ale len všeobecnej úprave v o. z. o. (Na Slovensku a Podkarp. Rusi v zákone čís. 244/1922 Sb. z. a n.)

Nárok na dovolenú je podmienený predovšetkým tým, že zamestnanec je aspoň rok nepretržite zamestnaný v tom istom podniku alebo u toho istého zamestnávateľa (§ 1 odst. 1). Premiestením v rámci toho istého podniku (z jedného závodu do druhého) nemení sa tedy nič na nároku na dovolenú; to isté platí o zmene v osobe zamestnávateľa (zemský súd Praha zo dňa 20. novembra 1928, Ck II 148/28, Sb. min. sprav. čís. 66). Jednoročná č a k a c i a d o b a musí byť splnená v t. z v.